

Przedmiotowy System Oceniania (PSO)– geografia kl. 7 i kl. 5

I. Ogólne zasady oceniania uczniów

1. Ocenianie osiągnięć edukacyjnych ucznia polega na rozpoznawaniu przez nauczyciela postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności oraz jego poziomu w stosunku do wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej.
2. Nauczyciel:
 - informuje ucznia o poziomie jego osiągnięć edukacyjnych oraz o postępach w tym zakresie;
 - udziela uczniowi pomocy w samodzielnym planowaniu swojego rozwoju;
 - motywuje ucznia do dalszych postępów w nauce;
 - dostarcza rodzicom lub prawnym opiekunom informacji o postępach lub trudnościach w nauce.
3. Oceny są jawne dla ucznia i jego rodziców lub prawnych opiekunów.
4. Na wniosek ucznia lub jego rodziców (opiekunów prawnych) nauczyciel uzasadnia ustaloną ocenę w sposób określony w statucie szkoły.
5. Sprawdzone i ocenione pisemne prace kontrolne są udostępniane uczniowi i jego rodzicom (opiekunom prawnym).
6. Szczegółowe warunki i sposób oceniania wewnątrzszkolnego (WSO) określa statut szkoły.

II. Kryteria oceniania poszczególnych form aktywności

Ocenię podlegają: prace klasowe, sprawdziany (kartkówki), odpowiedzi ustne, prace domowe, ćwiczenia praktyczne, praca na lekcji, prace dodatkowe i szczególne osiągnięcia.

1. **Prace klasowe** przeprowadza się w formie pisemnej, a ich celem jest sprawdzenie wiadomości i umiejętności ucznia z danego działu.
 - Prace klasowe planuje się na zakończenie każdego działu.
 - Przed każdą pracą klasową nauczyciel podaje jej zakres programowy.
 - Każdą pracę klasową poprzedza lekcja powtórzeniowa, podczas której nauczyciel zwraca uwagę uczniów na najważniejsze zagadnienia z danego działu.
 - Uczeń jest informowany o planowanej pracy klasowej z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem
 - Prace klasowe są przechowywane przez nauczyciela po zapoznaniu ucznia z oceną i jej uzasadnieniem. Rodzice (prawni opiekunowie) mogą w przeciągu tygodnia od dnia jej oddania po umówieniu się z nauczycielem lub w trakcie konsultacji w szkole zobaczyć pracę.
 - Sprawdziany(kartkówki) są po sprawdzeniu przez nauczyciela oddawane uczniom.
 - Zadania z pracy klasowej są przez nauczyciela omawiane i poprawiane po oddaniu prac.

Przy ocenianiu prac pisemnych stosuje się następującą skalę:

0% - 39%	ocena niedostateczna
40%- 50%	ocena dopuszczająca
51%- 74%	ocena dostateczna
75%- 89%	ocena dobra
90%- 100%	ocena bardzo dobra
+ zad. dodatkowe	– ocena celująca

2. **Sprawdziany (kartkówki)** przeprowadza się w formie pisemnej, a ich celem jest sprawdzenie wiadomości i umiejętności ucznia z zakresu programowego maksymalnie 3 ostatnich jednostek lekcyjnych.
 - Nauczyciel nie ma obowiązku uprzedzania uczniów o terminie i zakresie programowym sprawdzianu.
 - Sprawdzian jest tak skonstruowany, by uczeń mógł wykonać wszystkie polecenia w czasie nie dłuższym niż 15 minut.

3. **Odpowiedź ustna** obejmuje zakres programowy aktualnie realizowanego działu. Oceniając odpowiedź ustną, nauczyciel bierze pod uwagę:
 - zgodność wypowiedzi z postawionym pytaniem,
 - prawidłowe posługiwanie się pojęciami,
 - zawartość merytoryczną wypowiedzi,
 - sposób formułowania wypowiedzi.
4. **Praca domowa** jest pisemną lub ustną formą ćwiczenia umiejętności i utrwalania wiadomości zdobytych przez ucznia podczas lekcji.
 - Pisemną pracę domową uczeń wykonuje w zeszycie, w zeszycie ćwiczeń lub w formie zleconej przez nauczyciela.
 - Brak pracy domowej bez poinformowania o tym nauczyciela skutkuje oceną niedostateczną.
 - Błędnie wykonana praca domowa jest sygnałem dla nauczyciela, mówiącym o konieczności wprowadzenia dodatkowych ćwiczeń.
5. **Aktywność i praca na lekcji** są oceniane zależnie od ich charakteru, za pomocą plusów i minusów (np.)
 - Plus(+) uczeń może uzyskać m.in. za samodzielne wykonanie krótkiej pracy na lekcji, krótką prawidłową odpowiedź ustną, aktywną pracę w grupie, pomoc koleżeńską na lekcji przy rozwiązaniu problemu, przygotowanie do lekcji. Trzy plusy sumują się na ocenę bardzo dobrą.
 - Minus(-) uczeń może uzyskać m.in. za brak przygotowania do lekcji (np. brak zeszytu, zeszytu ćwiczeń), brak zaangażowania na lekcji, brak pracy domowej- po poinformowaniu o tym fakcie nauczyciela przed lekcją. Trzy minusy sumują się na ocenę niedostateczną.
 - Uczeń ma prawo być nieprzygotowanym do lekcji do trzech razy w semestrze. Musi poinformować o tym nauczyciela przed zajęciami.
6. **Ćwiczenia praktyczne** obejmują zadania praktyczne, które uczeń wykonuje na lekcji. Oceniając je, nauczyciel bierze pod uwagę:
 - wartość merytoryczną,
 - dokładność wykonania polecenia,
 - staranność i estetykę,
 - w wypadku pracy w grupie stopień zaangażowania w wykonanie ćwiczenia.
7. **Prace dodatkowe** obejmują dodatkowe zadania dla zainteresowanych uczniów, prace projektowe wykonane indywidualnie lub zespołowo, przygotowanie gazetki ściennej, wykonanie pomocy naukowych, prezentacji. Oceniając ten rodzaj pracy, nauczyciel bierze pod uwagę m.in.:
 - wartość merytoryczną pracy,
 - estetykę wykonania,
 - wkład i zaangażowanie ucznia w wykonanie pracy,
 - sposób prezentacji,
 - oryginalność i pomysłowość.
8. **Szczególne osiągnięcia** uczniów, w tym udział w konkursach przedmiotowych, szkolnych, międzyszkolnych.

III. Kryteria wystawiania oceny po I semestrze oraz na koniec roku szkolnego

1. Klasyfikacja semestralna i roczna polega na podsumowaniu osiągnięć edukacyjnych ucznia oraz ustaleniu oceny klasyfikacyjnej.
2. Zgodnie z zapisami WSO nauczyciele i wychowawcy na początku każdego roku szkolnego informują uczniów oraz ich rodziców lub opiekunów prawnych o:
 - wymaganiach edukacyjnych niezbędnych do uzyskania poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z geografii,
 - sposobach sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów,
 - warunkach i trybie uzyskania wyższej niż przewidywana oceny klasyfikacyjnej,
 - trybie odwoływania od wystawionej oceny klasyfikacyjnej.
3. Przy wystawianiu oceny śródrocznej lub rocznej nauczyciel bierze pod uwagę stopień opanowania poszczególnych działów tematycznych, oceniany na podstawie wymienionych w punkcie II różnych form sprawdzania wiadomości i umiejętności.

Zasady uzupełniania braków i poprawiania ocen

1. Uczeń, który nie był obecny na pracy klasowej ma obowiązek napisania jej w przeciągu tygodnia, w terminie wskazanym przez nauczyciela.
2. Dłuższa nieobecność (powyżej 2 tygodni) ucznia w szkole pozwala na indywidualne umówienie się z nauczycielem na napisanie pracy w terminie późniejszym niż tydzień po oddaniu sprawdzonych i ocenionych prac pozostałym uczniom.
3. Uczeń może uzupełnić braki w wiedzy i umiejętnościach, biorąc udział w zajęciach wyrównawczych lub drogą indywidualnych konsultacji z nauczycielem.
4. Oceny niedostateczne z prac klasowych uczniowie mogą poprawiać nie później niż tydzień po ich oddaniu. Ocen z kartkówek, sprawdzianów, odpowiedzi ustnych, prac domowych nie można poprawiać.
5. Sposób poprawiania klasyfikacyjnej oceny niedostatecznej semestralnej lub rocznej regulują przepisy WSO i rozporządzenia MEN.

Wymagania na poszczególne oceny kl. 7

Śródroczne	Roczne (w tym wymagania na ocenę śródroczną)
<p>Wymagania konieczne (na ocenę dopuszczającą) obejmują wiadomości i umiejętności umożliwiające uczniowi dalszą naukę, bez których uczeń nie jest w stanie zrozumieć kolejnych zagadnień omawianych podczas lekcji.</p> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać położenie Polski na mapie Europy; • wymienić sąsiadów Polski; • wymienić cechy położenia Polski; • wymienić skrajne punkty terytorium Polski; • nazwać województwa i ich stolice • wskazać struktury geologiczne występujące w Polsce. • wymienić nazwy zlodowaceń i wskazać ich zasięg na mapie. • wymienić różne typy skał i minerałów występujące w Polsce; • wymienić przykłady wykorzystania skał i surowców mineralnych w działalności człowieka. • wymienić 	<p>Wymagania konieczne (na ocenę dopuszczającą) obejmują wiadomości i umiejętności umożliwiające uczniowi dalszą naukę, bez których uczeń nie jest w stanie zrozumieć kolejnych zagadnień omawianych podczas lekcji.</p> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> •wymienić nazwy podstawowych roślin uprawianych w Polsce oraz gatunki zwierząt hodowlanych; •opisać na prostych przykładach związek między warunkami naturalnymi a rozmieszczeniem upraw roślin i chowu zwierząt. •opisać położenie Polski względem Morza Bałtyckiego; •wskazać konsekwencje nadmorskiego położenia Polski. •omówić, czym zajmuje się przemysł; •wymienić przykłady produktów wytworzonych w przemyśle; •na podstawie

czynniki kształtujące klimat w Polsce; • nazwać masy powietrza wpływające na klimat; • wymienia termiczne pory roku • wymienić czynniki wpływające na zróżnicowanie warunków klimatycznych w Polsce. • wskazać na mapie wybrane obiekty hydrologiczne w Polsce. • wskazać na mapie obszary Polski charakteryzujące się największą i najmniejszą lesistością. • wymienić czynniki glebotwórcze; • wyjaśnić znaczenie gospodarcze gleb. • wymienić cechy geograficzne Morza Bałtyckiego. • wymienić zmiany, jakie w środowisku naturalnym wywołuje rozwój gospodarczy. • wymienić podstawowe formy ochrony przyrody w Polsce; • lokalizować na mapie wybrane parki narodowe. • korzystając z danych statystycznych, odczytać liczbę ludności Polski i innych krajów w różnych okresach; • zdefiniować przyrost naturalny i rzeczywisty • wymienić przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki osadnicze; • zdefiniować gęstość zaludnienia. • odczytać z wykresów wielkość przyrostu naturalnego; • zdefiniować wyż i niż demograficzny; • wskazać na mapie prezentującej poziom współczynnika naturalnego te województwa, w których jest on najwyższy i najniższy. • odczytać z piramidy wieku i płci liczebność danej grupy wiekowej; • określić, jakie dane można odczytać z piramidy wieku i płci; • zdefiniować współczynnik feminizacji; • zdefiniować pojęcie przeciętne trwanie życia

- odczytać z wykresów kołowych strukturę ludności; • zdefiniować pojęcia mniejszość narodowa i etniczna; • podać przykłady grup etnicznych i mniejszości narodowych w Polsce; • wymienić religie i wyznania istniejące w Polsce; • zdefiniować analfabetyzm. • odczytać z wykresów kołowych strukturę zatrudnienia ludności; • zdefiniować pojęcia bezrobocia i prywatyzacji. • zdefiniować pojęcia migracji, emigranta i imigranta; • podać przykłady krajów, w których istnieją skupiska Polonii. • wymienić przyczyny migracji ze wsi do miast; • zdefiniować pojęcia urbanizacja i aglomeracja. • wymienić główne funkcje miasta; • wymienić przyczyny rozwoju miast w Polsce; • wymienić 5 największych miast Polski. • wyjaśnić, co to jest gospodarka narodowa; • opisać, czym zajmuje się rolnictwo, przemysł i usługi; • wyjaśnić, co to jest Produkt Krajowy Brutto. • wyjaśnić, czym

wykresu strukturalnego opisać strukturę produkcji przemysłowej według rodzajów działalności gospodarczej • wymienić odnawialne i nieodnawialne źródła energii elektrycznej; • omówić znaczenie węgla kamiennego i brunatnego w strukturze produkcji energii elektrycznej w Polsce. • wyjaśnić znaczenie terminów: zakład przemysłowy, okręg przemysłowy, koncentracja przemysłu, restrukturyzacja przemysłu; • omówić wpływ przemysłu na środowisko. • wymienić wybrane produkty przemysłu zaawansowanych technologii; • na podstawie analizy danych statystycznych porównać nakłady na działalność badawczo-rozwojową w Polsce i krajach Unii Europejskiej. • wymienić przykłady działalności gospodarczej zaliczanej do sektora usług. • podać przykłady różnych rodzajów transportu; • omówić wady i zalety wybranych rodzajów transportu. • wymienić najważniejsze atrakcje turystyczne w Polsce i wskazać ich położenie na mapie; • podać przykłady polskich obiektów wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO. • wymienić ważniejsze regiony turystyczne Polski; • omówić wybrany przez siebie region turystyczny w Polsce. • wyjaśnić, czym jest powódź; • podać przykłady przyczyn występowania powodzi; • wymienić kilka metod ochrony przeciwpowodziowej. • podać przykłady surowców energetycznych wykorzystywanych w Polsce; • wymienić wady i zalety węgla kamiennego i brunatnego jako surowców energetycznych. • podać cechy środowiska geograficznego i opisać warunki życia w dużym mieście i w strefie podmiejskiej. • wyjaśnić pojęcie migracji ze wsi do miast; • podać przykładowe przyczyny przenoszenia się mieszkańców wsi do miast. • wyjaśnić czym jest bezrobocie; • podać najważniejsze przyczyny i skutki występowania bezrobocia. • podać przykłady przedsiębiorstw, których lokalizacja zależy od bliskości szlaków transportowych. • podać przykłady walorów turystycznych Północy Bałtyku i Małopolski; • opisać własne wrażenia z wycieczek turystycznych po Polsce. • wskazać położenie swojego regionu geograficznego na mapie Polski; • na podstawie mapy opisywać położenie oraz sąsiedztwo regionu, w którym mieszka. • podać podstawowe zasady bezpieczeństwa

zajmuje się rolnictwo; •wymienić przyrodnicze czynniki, decydujące o rozwoju rolnictwa w Polsce. • wymienić czynniki pozaprzyrodnicze mające wpływ na rozwój rolnictwa w Polsce i omówić wybrane z nich.

obowiązujące w czasie przygotowania i przeprowadzania wycieczek krajoznawczych. •podać przykładowe formy współpracy pomiędzy regionami. • określć obszar utożsamiany z własną „małą ojczyzną” jako symboliczną przestrzeń w wymiarze lokalnym; • docenić własną rolę, w kształtowaniu małej ojczyzny.

Wymagania podstawowe (na ocenę dostateczną)

Uczeń potrafi: • wymienić wszystkie województwa i ich stolice; • podać przykłady konsekwencji rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Polski.

- korzystając z atlasu nazwać ery, w jakich powstały poszczególne struktury geologiczne;
- wskazać i nazwać struktury geologiczne powstałe w poszczególnych orogenezach.
- wymienić formy powstałe w wyniku akumulacyjnej i erozyjnej działalności łądolodu.
- wymienić i wskazać rejony występowania poszczególnych surowców mineralnych.
- wymienić cechy klimatu Polski, określić rodzaj pogody związanej z poszczególnymi masami powietrza.
- omówić na podstawie map klimatycznych zróżnicowanie rozkładu temperatur, opadów, długości trwania okresu wegetacyjnego w Polsce.
- nazwać i wskazać na mapie główne dorzecza i zlewiska w Polsce.
- nazwać i wskazać na mapie główne dorzecza i zlewiska w Polsce.
- wskazać na mapie rejony występowania poszczególnych typów gleb.
- opisać położenie Bałtyku, zróżnicowanie linii brzegowej, główne cechy tego środowiska morskiego.
- podać przykłady działań, które należy podjąć, aby chronić przyrodę Polski.
- lokalizować na mapie wszystkie parki narodowe w Polsce;
- omówić przyrodę w wybranych parkach narodowych.
- porównać liczbę ludności Polski z innymi krajami Europy;
- zdefiniować współczynnik przyrostu naturalnego
- odczytywać dane z mapy gęstości zaludnienia Polski i Europy;
- porównać gęstość zaludnienia Polski z innymi krajami Europy;
- zdefiniować ekumenę.
- wskazać na wykresach okresy wyżów i niżów demograficznych;
- zdefiniować współczynnik urodzeń i zgonów;
- podać przykłady województw o najniższym i najwyższym przyroście naturalnym.
- wskazać na piramidzie wieku i płci przedziały wiekowe ludności w wieku produkcyjnym;
- odczytać z piramidy wieku i płci przedziały wiekowe w których przeważają w polskim społeczeństwie

Wymagania podstawowe (na ocenę dostateczną)

Uczeń potrafi:

- podać przykłady roślin zaliczanych do różnych grup (zboża, pastewne, przemysłowe, owoce i warzywa) uprawianych w Polsce;
- wskazać na podstawie kartogramu województwa o największym i najmniejszym pogłowiu bydła i trzody chlewnej;
- podać i opisać przykłady działalności gospodarczej w różnych sektorach gospodarki narodowej związanych z gospodarką morską.
- wymienić rodzaje działalności przemysłowej i opisać strukturę produkcji przemysłowej według rodzajów działalności gospodarczej
- omówić przy pomocy mapy tematycznej rozmieszczenie surowców energetycznych w Polsce.
- wymienić przyczyny koncentracji przemysłu w okręgach;
- na podstawie mapy wskazać rozmieszczenie okręgów przemysłowych w Polsce.
- wymienia czynniki lokalizacji przemysłu zaawansowanych technologii;
- omawia zmiany czynników lokalizacji przemysłu hightech względem tradycyjnych gałęzi przemysłu.
- scharakteryzować różnorodność usług występujących w Polsce.
- wyjaśnić znaczenie terminów: komunikacja, transport, łączność;
- omówić wady i zalety różnych rodzajów transportu wykorzystywanych w Polsce
- omówić wybrane przyrodnicze i pozaprzyrodnicze atrakcje turystyczne w Polsce;
- wymienić obiekty wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO.
- wskazać na mapie fizycznej Polski regiony o szczególnych walorach turystycznych.
- odróżnić powódź od wezbrania;
- na podstawie map, danych liczbowych oraz innych materiałów źródłowych podać konsekwencje wystąpienia powodzi.
- na podstawie materiałów podać przykłady związków warunków naturalnych z kierunkami rozwoju energetyki;
- dokonać podziału czynników rozwoju energetyki na przyrodnicze i pozaprzyrodnicze.
- na podstawie map, fotografii oraz danych liczbowych wskazać zmiany zachodzące w

kobiety i mężczyźni; •wyjaśnić zjawisko nadumieralności mężczyzn. •wymienić mniejszości narodowe i etniczne w Polsce;• wskazać na mapie zasięg głównych religii i wyznań w Europie. • zdefiniować pojęcia stopy bezrobocia i ludności aktywnej zawodowo; •wymienić województwa, regiony Polski, w których bezrobocie jest najwyższe i najniższe. •zdefiniować pojęcie salda migracji; •podać przykłady fal migracyjnych w Polsce; • przedstawić na mapie rozmieszczenie Polonii na świecie. •zdefiniować pojęcia suburbanizacja, aglomeracja monocentryczna i aglomeracja policentryczna (konurbacja); •podać przykłady aglomeracji monocentrycznej oraz policentrycznej. •podać przykłady rozwoju miast w dogodnych warunkach przyrodniczych; •wymienić i wskazać na mapie główne miasta Polski. •porównać na podstawie wykresu strukturę PKB wg sektorów gospodarki w Polsce i wybranym kraju europejskim. •na podstawie map tematycznych opisać warunki przyrodnicze dla rozwoju rolnictwa w Polsce. •omówić wpływ czynników pozaprzyrodniczych na rozwój rolnictwa w Polsce; •wymienić jednostki miar używane w rolnictwie (ar, hektar, tona, kwintal).

wybranej strefie podmiejskiej; •wymienia przykłady nowych kierunków zagospodarowania terenu w strefie podmiejskiej. •wyjaśnić pojęcie salda migracji; •na podstawie mapy opisać zróżnicowanie salda migracji w Polsce. •na podstawie materiałów opisać zmiany liczby zatrudnionych w różnych gałęziach przemysłu w Polsce. •na podstawie danych statystycznych opisać zmiany długości sieci dróg szybkiego ruchu w Polsce; •wyjaśnić, czym jest centrum logistyczne; •na podstawie mapy określa zmiany w zagospodarowaniu obszarów położonych nieopodal ważnych szlaków komunikacyjnych. •wyjaśnić dlaczego wybrane walory przyrodnicze przyciągają turystów; •na podstawie materiałów udowodnić, że Kraków jest turystyczną stolicą Polski; •na podstawie diagramów opisać zmiany liczby turystów nad Bałtykiem. •charakteryzować środowisko przyrodnicze regionu oraz określa jego główne cechy •na podstawie map tematycznych. dobierać odpowiednią mapę do realizacji wycieczki krajoznawczej; •w czasie wycieczki wykorzystać mapę do orientacji w terenie. •na podstawie dostępnych materiałów wyjaśnić korzyści płynące ze współpracy międzyregionalnej; •podać korzyści wynikające z zawiązywania związków gmin i powiatów. •przedstawić w dowolnej formie atrakcyjność „małej ojczyzny” jako miejsca zamieszkania, pracy, nauki, rozrywki.

Wymagania rozszerzające (na ocenę dobrą) obejmują wiadomości i umiejętności o średnim stopniu trudności, które są przydatne na kolejnych poziomach kształcenia.

Uczeń (oprócz spełniania wymagań koniecznych i podstawowych)potrafi: • wymienić i wskazać na mapie województwa; • wymienić i wskazać na mapie sąsiadów Polski; • wymienić konsekwencje rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Polski. • opisać na podstawie tabeli stratygraficznej najważniejsze wydarzenia geologiczne na terenie Polsk • omówić uwarunkowania zlodowaceń w Polsce. • opisać na podstawie mapy rozmieszczenie surowców mineralnych w Polsce; • sklasyfikować skały występujące w Polsce ze względu na ich genezę; • określić znaczenie gospodarcze surowców

Wymagania rozszerzające (na ocenę dobrą) obejmują wiadomości i umiejętności o średnim stopniu trudności, które są przydatne na kolejnych poziomach kształcenia.

Uczeń (oprócz spełniania wymagań koniecznych i podstawowych)potrafi: •opisać rozmieszczenie podstawowych roślin uprawnych i zwierząt hodowlanych w Polsce. •ocenić możliwości rozwoju gospodarki morskiej w Polsce; •wymienić wybrane gatunki ryb morskich i słodkowodnych. •opisać udział przemysłu w strukturze zatrudnienia oraz wytwarzania Produktu Krajowego Brutto; •omówić wpływ przemysłu na gospodarkę, społeczeństwo i przestrzeń. •porównać strukturę produkcji energii elektrycznej według źródeł w Polsce i w wybranych krajach Europy; •omówić wpływ

mineralnych. • wyjaśnić sposób powstawania frontów atmosferycznych; • omówić cechy klimatu Polski. • wskazać formy działalności człowieka uzależnione od warunków klimatycznych. • opisać cechy sieci rzecznej w Polsce. • scharakteryzować poszczególne rodzaje lasów ze względu na skład gatunkowy i siedlisko. • scharakteryzować wybrane typy gleb

- omówić cechy fizyczne wód Bałtyku i ich zależność od warunków przyrodniczych;
- wskazać państwa nadbałtyckie ze stolicami..
- wyjaśnić znaczenie terminów: segregacja odpadów, recykling.
- wymienić formy ochrony przyrody i wyjaśnić różnice między nimi;
- podać przykłady rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i pomników przyrody występujących w pobliżu miejsca zamieszkania.
- wykonać prosty wykres zmian liczby ludności w Polsce;
- obliczyć współczynnik przyrostu naturalnego dowolnego kraju;
- podać przyczyny wzrostu populacji w Polsce i Europie
- porównać mapę gęstości zaludnienia wg powiatów i gmin w Polsce oraz ocenić zakres informacji prezentowanych na każdej z nich;
- obliczyć gęstość zaludnienia dla dowolnego obszaru.
- wykonać prosty wykres zmian ruchu naturalnego ludności w Polsce;
- wskazać okresy występowania w Polsce niżów i wyżów demograficznych;
- przedstawić na mapie zróżnicowanie wielkości przyrostu naturalnego w Polsce według województw.
- obliczyć współczynnik feminizacji dla dowolnego województwa lub kraju
- wykonać prosty wykres zmian współczynnika feminizacji w Polsce po II wojnie światowej
- analizować piramidę wieku i płci i na jej podstawie porównać liczebność grupy ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym
- wymienić i wskazać na mapie mniejszości narodowe i etniczne oraz główne grupy etnograficzne w Polsce;
- zdefiniować analfabetyzm funkcjonalny;
- omówić poziom wykształcenia społeczeństwa w Polsce.
- podać przyczyny bezrobocia w Polsce;
- przedstawić na mapie zróżnicowanie poziomu bezrobocia w Polsce.
- omówić przyczyny migracji;
- przedstawić na mapie rozmieszczenie migracji;
- wymienić kraje, do których najczęściej

produkcji energii elektrycznej wg poszczególnych źródeł energii na środowisko przyrodnicze. • omówić na wybranych przykładach, na czym polega restrukturyzacja zakładów przemysłowych w Polsce. • wyjaśnić, czym różni się przemysł zaawansowanych technologii od tradycyjnych gałęzi przemysłu;

- omawia wpływ rozwoju przemysłu zaawansowanych technologii na życie mieszkańców.
- omówić na wybranych przykładach rozwój usług w Polsce.
- opisać zależność między stosowanym rodzajem transportu a rodzajem i masą towaru, dystansem, czasem i kosztami;
- wskazać na mapie województwo najlepiej i najgorzej rozwiniętej sieci drogowej i kolejowej.
- uzasadnić konieczność zachowania walorów dziedzictwa przyrodniczego.
- opisać związek między rozwojem turystyki a wzrostem presji na środowisko przyrodnicze.
- uzasadnić stosowanie kilku wybranych metod ochrony przeciwpowodziowej;
- wykazać związek pomiędzy deforestacją a zagrożeniem powodziowym;
- określić wpływ sztucznych zbiorników wodnych na występowanie i skutki powodzi.
- na wybranych przykładach uzasadnić rozwój energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii w Polsce;
- wyjaśnić związek pomiędzy warunkami pozaprzyrodniczymi kierunkami rozwoju energetyki.
- wyjaśnić przyczyny przenoszenia się mieszkańców do strefy podmiejskiej;
- wyjaśnić przyczyny przenoszenia działalności gospodarczej do strefy podmiejskiej.
- na podstawie piramidy demograficznej charakteryzować strukturę płci i wieku ludności wybranej wsi lub gminy wiejskiej;
- podać przykłady skutków społecznych i gospodarczych migracji ze wsi do miast;
- wyjaśnić przyczyny zwiększonego odsetka mężczyzn w strukturze ludności niektórych wsi.
- charakteryzować zmiany w sektorach zatrudnienia w Polsce obserwowane po transformacji gospodarczej;
- wyjaśnić przemiany rynku pracy na przykładzie wybranych miast w Polsce.
- wyjaśnić korzyści wynikające z lokalizacji przedsiębiorstw w pobliżu szlaków transportowych;
- na wybranym

<p>wyjeżdżają Polacy; • wymienić kraje, z których najczęściej przyjeżdżają do Polski imigranci</p> <ul style="list-style-type: none"> •porównać poziom urbanizacji Polski z innymi krajami Europy; •wskazać na mapie największe aglomeracje Polski i Europy. •opisać funkcję wybranych miast Polski i Europy; •analizować sieć miejską Polski i porównać ją siecią miast w Europie. •porównać strukturę zatrudnienia wg sektorów gospodarki w Polsce i w krajach Europy Zachodniej; •zakwalifikować działalność gospodarczą do poszczególnych sektorów gospodarki narodowej. •omówić funkcję gospodarczą, społeczną i przestrzenną rolnictwa; •scharakteryzować przestrzenne zróżnicowanie długości okresu wegetacyjnego w Polsce. •interpretować dane statystyczne w celu ustalenia pozycji Polski w produkcji rolnej w Europie i na świecie. 	<p>przykładzie określa znaczenie portu morskiego dla rozwoju przedsiębiorstw, w tym zakładów przemysłowych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie mapy tematycznej opisać zróżnicowanie liczby udzielonych noclegów w nadbałtyckich gminach; •porównać atrakcyjność turystyczną wybranych miejsc i obiektów w Małopolsce. •rozpoznawać skały występujące we własnym regionie; •przedstawiać w dowolnej formie przyrodnicze i kulturowe walory regionu. •dostosować długość i stopień trudności trasy do możliwości i oczekiwań uczestników wycieczki; •prowadzić dokumentację przebiegu wycieczki krajoznawczej; •po zakończeniu wycieczki porządkować oraz prezentować zebrane materiały. •wyszukać informacje dotyczące współpracy własnego regionu z innymi regionami, w tym z regionami zagranicznymi; •uzasadnić przesłanki zawierania umów partnerskich z innymi regionami. •rozpoznawać w terenie główne obiekty charakterystyczne i decydujące o atrakcyjności „małej ojczyzny”.
<p>Wymagania dopełniające (na ocenę bardzo dobrą) obejmują wiadomości i umiejętności złożone, o wyższym stopniu trudności.</p> <p>Uczeń (oprócz spełniania wymagań koniecznych, podstawowych i rozszerzających)potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić i wskazać na mapie województwa i ich stolice; • scharakteryzować konsekwencje wynikające z rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Polski. • wykazać związki między wydarzeniami geologicznymi a zróżnicowaniem ukształtowania terenu. • wyjaśnić genezę wybranych form polodowcowych; • określić możliwość występowania form polodowcowych w najbliższej okolicy • wskazać surowce mineralne występujące w najbliższej okolicy, ocenia ich przydatność; • określić zasobność Polski w surowce mineralne na tle Europy. • określić zmiany pogody wynikające z przemieszczania się frontów atmosferycznych. • scharakteryzować zależności między warunkami klimatycznymi a rolnictwem, turystyką i transportem. • scharakteryzować dorzecza Wisły i Odry. 	<p>Wymagania dopełniające (na ocenę bardzo dobrą) obejmują wiadomości i umiejętności złożone, o wyższym stopniu trudności.</p> <p>Uczeń (oprócz spełniania wymagań koniecznych, podstawowych i rozszerzających)potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> •wyjaśnić przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia roślin uprawnych w Polsce; •omówić występowanie chowu zwierząt w Polsce. •opisać perspektywy rozwoju gospodarki morskiej w podziale na poszczególne obszary działalności gospodarczej. •wymienić i opisać czynniki lokalizacji zakładów reprezentujących wybrane rodzaje działalności przemysłowej; •opisać wybrany zakład przemysłowy, jego wpływ na otoczenie, w szczególności negatywne oddziaływanie na środowisko przyrodnicze. •wskazać związek między oszczędzaniem energii a pozytywnym wpływem na przyrodę; •podać sposoby ograniczenia zużycia energii elektrycznej •wymienić zalety i wady koncentracji przemysłu w okręgach przemysłowych; •podać przykłady deaglomeracji przemysłowej •wskazać na mapie lokalizację

wyjaśnić zależności między warunkami klimatycznymi a szatą roślinną; • porównać zbiorowiska leśne w różnych częściach Polski. • ocenić wartość użytkową gleb w Polsce; • omówić genezę wybranych typów gleb. • wyjaśnić zróżnicowanie zasolenia i termiki wód Bałtyku; • określić znaczenie Bałtyku dla regionu; • omówić przebieg granicy morskiej Polski. • omówić wpływ działalności człowieka na atmosferę, wody i gleby. • opisać zasady rozwoju zrównoważonego. • omówić tendencje zmian liczby ludności Polski; • podać przyczyny ubytku ludności Polski i Europy na początku XX w. • podać przyczyny rozwoju populacji najgęściej zaludnionych regionów Polski i Europy; • wskazać przyczyny rozwoju wielkich ośrodków miejskich w Europie; • zaprezentować gęstość zaludnienia własnego regionu i porównać do średniej wartości w Polsce. • określić przyczyny występowania wyżów i niżów demograficznych; • analizować zmiany wartości przyrostu naturalnego Polski; • zdefiniować kompensacyjny wyż demograficzny; • podać przyczyny zróżnicowania wielkości przyrostu naturalnego w Polsce. • określić przyczyny zmian współczynnika feminizacji w Polsce; • porównać piramidy wieku i płci Polski z innych krajów europejskich i ocenić stopień dojrzałości społeczeństw; • wskazać w Europie kraje o młodym społeczeństwie i kraje ze starzejącą się populacją; • wykonać uproszczoną piramidę wieku i płci dla Polski. • podać przyczyny rozmieszczenia mniejszości narodowych w Polsce; • podać przykłady krajów wielonarodowych w Europie; • wymienić i wskazać na mapie kraje o zróżnicowanej strukturze wyznaniowej; • wskazać w Europie kraje w których mieszka duża liczba wyznawców islamu; • omówić zmiany, jakie zachodzą w poziomie wykształcenia mieszkańców Polski i innych krajów Europy. • omówić zmiany, jakie zaszły w strukturze zatrudnienia w Polsce po II wojnie światowej; • porównać strukturę zatrudnienia w Polsce i w innych krajach Europy; • analizować wskaźnik bezrobocia w różnych skalach przestrzennych. • wyjaśnić rozmieszczenie migracji; • omówić

Krakowskiego Parku Technologicznego i Doliny Lotniczej i omawia ich wpływ na przemysł w Polsce; • wskazać przykłady sukcesów polskich przedsiębiorstw branży high-tech na arenie międzynarodowej. • wykazać związek między rozwojem usług a podnoszeniem się poziomu rozwoju gospodarczego kraju i regionu. • ocenić znaczenie transportu i łączności dla jakości życia mieszkańców i rozwoju gospodarczego kraju. • omówić wpływ mieszkańców Polski na rozwój kulturowy kraju. • uzasadnić konieczność zachowania walorów dziedzictwa przyrodniczego; • podać argumenty na to, że Polska jest, bądź nie jest, krajem atrakcyjnym turystycznie. • klasyfikować i wyjaśnić przyczyny naturalne i antropogeniczne powstawania powodzi; • analizować i porównać konsekwencje stosowania różnych metod ochrony przeciwpowodziowej; • określić wpływ zabudowy obszarów zalewowych na skutki powodzi. • określić warunki przyrodnicze i pozapryrodnicze sprzyjające lub ograniczające produkcję energii ze źródeł nieodnawialnych i odnawialnych. • identyfikować i wyjaśnić zmiany w zakresie zagospodarowania terenu i stylu zabudowy na przykładach stref podmiejskich; • opisać i wyjaśnić zmiany demograficzne zachodzące w strefach podmiejskich; • podać własną definicję pojęcia suburbanizacja. • wyjaśnić wpływ migracji na strukturę wieku i zmiany w zaludnieniu na obszarach wiejskich na przykładach wybranych gmin; • wyjaśnić wpływ restrukturyzacji PGR-ów na zmiany gospodarcze i demograficzne wybranych wsi. • wykazać wpływ przemian politycznych i gospodarczych w Polsce po 1989 r. na zmiany struktury zatrudnienia; • wyjaśnić przyczyny i konsekwencje wzrostu znaczenia sektora usługowego w Polsce. • identyfikować związki między przebiegiem autostrad i dróg ekspresowych a lokalizacją przedsiębiorstw przemysłowych, centrów logistycznych i handlowych; • wyjaśnić na przykładach związek pomiędzy transportem morskim a lokalizacją inwestycji przemysłowych i usługowych • dokonać wieloaspektowej analizy walorów turystycznych Małopolski i Półwyspu Bałtyckiego; •

<p>konsekwencje migracji •analizować zmiany w osadnictwie wiejskim i miejskim; •potrafi wymienić przykłady krajów o najwyższym i najniższym poziomie urbanizacji w Europie. •określić, które z warunków przyrodniczych i pozaprzyrodniczych sprzyjały rozwojowi miast – podać przykłady z Polski i Europy. •sformułować wniosek dotyczący związku między strukturą zatrudnienia oraz PKB a poziomem rozwoju gospodarczego; •wskazać na mapie politycznej świata kraje o podobnej do Polski wartości PKB na 1 mieszkańca. •wyjaśnić wpływ zmienności pogody na rolnictwo w Polsce; •wymienić typy gleb występujących w Polsce i omówić ich przydatność rolniczą. •sprawnie posługiwać się jednostkami miar używanymi w rolnictwie, wykonywać przeliczenia.</p>	<p>określić wpływ walorów przyrodniczych Pobrzeża Bałtyku oraz dziedzictwa kulturowego Małopolski na rozwój turysty• prezentować główne cechy struktury demograficznej ludności i gospodarki regionu na podstawie wyszukanych danych statystycznych i map tematycznych. •projektować trasę wycieczki krajoznawczej po własnym regionie na podstawie wyszukanych źródeł informacji• krytycznie ocenić efekty współpracy międzyregionalnej; • przeprowadzić prostą analizę zysków i zagrożeń wynikających z naśladowania rozwiązań spotykanych w regionach zagranicznych•. porównać zasięg i wielkość swojej małej ojczyzny z małymi ojczyznami członków rodziny i kolegów;• wyjaśnić przyczyny różnego postrzegania najbliższego otoczenia przez różne osoby</p>
<p>Wymagania wykraczające (na ocenę celującą)</p> <p>Uczeń: potrafi • wymienić i wskazać na mapie województwa i miasta będące siedzibami władz samorządowych; • obliczać rozciągłość południkową i równoleżnikową Polski. • scharakteryzować na podstawie map i wykresów budowę geologiczną poszczególnych regionów Polski. • omówić cechy charakterystyczne rzeźby młodo- i starogłacialnej oraz wskazać rejony ich występowania w Polsce. • omówić zróżnicowanie występowania skał i złóż surowców mineralnych w Polsce z uwzględnieniem budowy geologicznej. • scharakteryzować klimat Polski na tle klimatu Europy scharakteryzować czynniki wpływające na zmienność pogody w Polsce. • omówić cechy charakterystyczne klimatu własnego regionu na tle Polski • wskazać różnice między dorzeciami Wisły i Odry na tle innych rzek Europy. • wyjaśnić przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika lesistości w Polsce oraz na tle Europy; • ocenić potrzebę racjonalnej gospodarki leśnej. • dokonać analizy prostego profilu glebowego. • wskazać czynniki wpływające na degradację środowiska Morza Bałtyckiego i przedstawić sposoby poprawy warunków • opisać mechanizm powstawania kwaśnych opadów i wymienić skutki na przyrodę i działalność człowieka. •</p>	<p>Wymagania wykraczające (na ocenę celującą)</p> <p>Uczeń: potrafi ocenić jakość żywności produkowanej w Polsce i wskazać jej zalety oraz wady. • wymienić i opisać działania podejmowane przez społeczność międzynarodową w celu ochrony różnorodności biologicznej mórz i oceanów •omówić wpływ indywidualnych decyzji konsumenckich na rozwój przemysłu kraju. • podać argumenty za i przeciw budowie w Polsce elektrowni atomowej. • wyjaśnić, czym są specjalne strefy ekonomiczne oraz opisać przyczyny i skutki powstawania SSE w Polsce;• wskazać na mapie wybrane SSE w Polsce• ocenia możliwości dalszego rozwoju przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce. • wyjaśnić szybki rozwój wybranych usług w Polsce i we własnym regionie. • uzasadnić konieczność ponoszenia przez państwo wysokich kosztów budowy infrastruktury transportowej. •dokonać refleksji nad wartością wybranych walorów turystycznych Polski. • podać argumenty świadczące o pozytywnym wpływie turystyki na rozwój gospodarczy oraz o jej negatywnym wpływie na środowisko przyrodnicze. • dokonać oceny zagrożeń powodziowych występujących na wybranym obszarze; • zaproponować i uzasadnić dobór metod ochrony przeciwpowodziowej na</p>

omówić akty prawne, na podstawie których przyroda w Polsce podlega ochronie.

- prognozować zmiany liczby ludności Polski i Europy;
- podać skutki zmiany liczby ludności Polski i Europy.
- wskazać analogie i odmienności w procesach osadniczych w Polsce i innych krajach europejskich;
- porównać na przykładach zalety i wady dla rozwoju demograficznego populacji położonych w centrum i na peryferiach regionu lub kraju
- analizować zmiany wartości przyrostu naturalnego własnego regionu;
- ocenić skuteczność działań władz różnych krajów europejskich w zakresie zwiększenia dzietności;
- na dowolnych przykładach określić skutki społeczne i gospodarcze wysokiego i niskiego przyrostu naturalnego (na poziomie województw i krajów).
- ocenić znaczenie imigracji dla populacji społeczeństw starzejących się;
- przedstawić skutki społeczne i kulturowe imigracji do państw o starzejącym się społeczeństwie;
- przedstawić strukturę wieku i płci własnej miejscowości (regionu) i ocenić ją (społeczeństwo młode, dojrzałe, starzejące się).
- przedstawić skutki społeczne uznania Ślązaków za grupę etniczną w Polsce;
- wskazać przykłady wpływu mniejszości narodowych i grup etnicznych na rozwój kultury narodowej;
- przedstawić wady i zalety dużego zróżnicowania religijnego wybranego kraju Europy;
- porównać poziom wykształcenia statystycznego Polaka i Europejczyka.
- porównać strukturę zatrudnienia w regionie zamieszkania ze strukturą krajową i europejską oraz wskazać przewagi lub zapóźnienia;
- wskazać i ocenić sposoby rozwiązywania problemu bezrobocia w Polsce i w Europie.
- porównać dawne i współczesne migracje Polaków;
- porównać migracje Polaków z migracjami w Europie.
- analizować przestrzenny rozwój przykładowego miasta;
- porównać procesy urbanizacyjne zachodzące w Polsce i w innych krajach Europy.
- wyjaśnić na przykładach, dlaczego najszybciej rozwijają się największe miasta.
- wyjaśnić, co to jest globalizacji i podać przykłady przejawów globalizacji w życiu codziennym;
- podać

wybranym obszarze•. wyszukać informacje dotyczące warunków rozwoju energetyki w swoim regionie;• dokonać oceny warunków przyrodniczych i pozaprzyrodniczych rozwoju energetyki w swoim regionie.• dokonać krytycznej oceny zmian środowiska geograficznego w strefach podmiejskich dużych miast; • prognozować przyszłe kierunki rozwoju stref podmiejskich. • porównać przyczyny i skutki migracji ze wsi do miast oraz migracji z miast do stref podmiejskich; • zaproponować sposoby zapobiegania negatywnym skutkom wyludniania się wsi. • samodzielnie wyszukać informacje na temat sposobów zapobiegania bezrobociu w Polsce; • ocenić skuteczność działań podejmowanych w celu zmniejszenia bezrobocia • na podstawie dostępnych materiałów dokonać oceny dowolnego obszaru położonego w Polsce pod kątem warunków lokalizacji nowych inwestycji przemysłowych i usługowych ze względu na dostępność komunikacyjną. • odszukać informacje dotyczące walorów turystycznych oraz ruchu turystycznego wybranego regionu Polski; • projektować zarys strategii rozwoju turystyki w tym regionie • wykazać zależności między elementami środowiska geograficznego na podstawie obserwacji terenowych przeprowadzonych w wybranym miejscu własnego regionu. • pełnić funkcję przewodnika w czasie wycieczki krajoznawczej; • na podstawie samodzielnie zebranych informacji przekazać uczestnikom wycieczki wiadomości dotyczące odwiedzanych miejsc • zaproponować nowe pola i formy współpracy własnego regionu z regionami zagranicznymi • projektować na podstawie własnych obserwacji terenowych, działania służące zachowaniu walorów środowiska geograficznego (przyrodniczego i kulturowego) oraz poprawie warunków życia lokalnej społeczności.

pozytywne i negatywne skutki globalizacji;
 •wymienić inne niż PKB wskaźniki poziomu rozwoju gospodarczego państw •omówić przestrzenne zróżnicowanie gleb o różnej przydatności dla rolnictwa; •wyjaśnić, co to jest agroklimat. •omówić wpływ przynależności do Unii Europejskiej na funkcjonowanie rolnictwa w Polsce.

Wymagania na poszczególne oceny kl.5

Śródroczne	Roczne (w tym wymagania na ocenę śródroczną)
<p>Wymagania konieczne (na ocenę dopuszczającą) obejmują wiadomości i umiejętności umożliwiające uczniowi dalszą naukę, bez których uczeń nie jest w stanie zrozumieć kolejnych zagadnień omawianych podczas lekcji.</p> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • powiedzieć, czym jest geografia; • powiedzieć, co to jest środowisko przyrodnicze i geograficzne; • wymienić sfery ziemskie. • wskazać na mapie półkule północną i południową, wschodnią i zachodnią; • powiedzieć, co to jest legenda mapy; • wymienić elementy legendy na mapie. • powiedzieć, czym jest wysokość względna i bezwzględna; • wskazać na mapie poziomicę; • nazwać główne kierunki geograficzne. • wymienić kontynenty i oceany świata; • wymienić jakie mogą być na Ziemi formy ukształtowania powierzchni; • wymienić nazwiska wielkich odkrywców. nazwać pasy 	<p>Wymagania konieczne (na ocenę dopuszczającą) obejmują wiadomości i umiejętności umożliwiające uczniowi dalszą naukę, bez których uczeń nie jest w stanie zrozumieć kolejnych zagadnień omawianych podczas lekcji.</p> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jak w tematach 9–13; określić położenie Wyżyny Lubelskiej; •wymienić produkty rolne charakterystyczne dla regionu jak w tematach 9–13; określić położenie Warszawy•. nazwać cechy krajobrazu najbliższej okolicy; •wymienić elementy zagospodarowania antropogenicznego. •na podstawie mapy stref klimatycznych opisać położenie poszczególnych stref na Ziemi. •wskazać na mapie fizycznej świata obszary występowania wilgotnych lasów równikowych; •odczytać z klimatogramu wartości temperatury powietrza i opadów w klimacie równikowym wybitnie wilgotnym

rzeźby w Polsce; • określić elementy środowiska wchodzące w skład krajobrazu. •wymienić typy krajobrazów. •wskazać krainy geograficzne na mapie; •nazwać główne elementy środowiska geograficznego występujące w regionie; •nazwać grupy etniczne występujące w danym regionie jak w tematach 9–13; • wymienić cechy miast przemysłowych; •podać nazwy głównych miast Wyżyny Śląskiej.

•wskazać na mapie fizycznej świata obszary występowania lasów strefy umiarkowanej; •odczytać z klimatogramu wartości temperatury powietrza i opadów w klimatach umiarkowanych.. •wskazać na mapie fizycznej świata obszary występowania sawann i stepów; •odczytać z klimatogramów wartości temperatury powietrza i opadów na sawannach i stepach. •wskazać na mapie fizycznej świata obszary występowania gorących i lodowych pustyń; •odczytać z klimatogramu wartości temperatury powietrza i opadów w klimatach zwrotnikowym suchym i polarnym. •wskazać na mapie fizycznej świata obszary występowania krajobrazu śródziemnomorskiego; •odczytać z klimatogramu wartości temperatury powietrza i opadów. •wskazać na mapie fizycznej świata obszary występowania tajgi; •odczytać z klimatogramu wartości temperatury powietrza i opadów. •wskazać podstawowe różnice między tajgą a tundrą; •zlokalizować na mapie świata obszary występowania tundry; odczytać dane z klimatogramu. •odszukać na mapie fizycznej Azji Himalaje, Wyżynę Tybetańską oraz rzeki: Indus, Brahmaputra i Ganges; wskazać, jak zmienia się klimat i krajobraz wraz ze wzrostem wysokości n.p.m.

Wymagania podstawowe (na ocenę dostateczną)
Uczeń potrafi:

• powiedzieć czym jest geografia; • definiować elementy środowiska przyrodniczego; •podać przykłady, podać źródła wiedzy geograficznej. • wskazać na globusie i mapie świata: bieguny, równik, południk zerowy i 180°, półkule, zwrotniki i koła podbiegunowe nazwać elementy mapy; • wskazać i nazwać umieszczone na mapie znaki z legendy; • wymienić elementy krajobrazu • obliczyć wysokość względną z podanych informacji; • odczytać wartości poziomic; • wskazać na mapie główne kierunki geograficzne. • wskazać na mapie kontynenty i oceany świata; • swoimi słowami określić czym są formy ukształtowania powierzchni. • nazwać pasy rzeźby w Polsce i wskazać je na mapie; •określić cechy charakterystyczne dla danego pasa rzeźby. •nazwać i omówić typy krajobrazów. •wskazać i omówić położenie na mapie; •wymienić cechy charakterystyczne środowiska geograficznego występujące w krajobrazie regionu; •wymienić najważniejsze obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego regionu. jak w tematach 9–13;

Wymagania podstawowe (na ocenę dostateczną)
Uczeń potrafi:

•jak w tematach 9–13; wskazać cechy charakterystyczne krajobrazu Wyżyny Lubelskiej. •jak w tematach 9–13; wymienić cechy zabudowy wielkiego miasta. •wymienić i określić położenie elementów krajobrazu najbliższej okolicy; •wskazać przykłady elementów najbliższej okolicy i rodzimych. •wyjaśnić układ przestrzenny poszczególnych stref klimatycznokrajobrazowych na świecie •przyrzędukować ilustrację każdej ze stref do jej położenia na mapie świat •omówić na podstawie wykresu temperatury i opadów oraz map klimatycznych cechy i zasięg klimatu równikowego wybitnie wilgotnego; •podać przykłady roślin i zwierząt żyjących w tym klimacie. •omówić na podstawie wykresu temperatury i opadów oraz map klimatycznych cechy i zasięg strefy klimatów umiarkowanych; •podać przykłady roślin i zwierząt żyjących w tym klimacie. •omówić na podstawie wykresu temperatury i opadów oraz map klimatycznych cechy i zasięg klimatu podrównikowego i umiarkowanego ciepłego kontynentalnego; •podać przykłady

•podać nazwy kilku miast wchodzących w skład konurbacji Górnego Śląska i wskazać je na mapie.

roślin i zwierząt żyjących w każdym z tych klimatów. •omówić na podstawie wykresu temperatury i opadów oraz map klimatycznych cechy i zasięg klimatów zwrotnikowego suchego i polarnego; •podać przykłady roślin i zwierząt żyjących w każdym z tych klimatów •omówić na podstawie wykresu temperatury i opadów oraz map klimatycznych cechy klimatu śródziemnomorskiego; •wymienić typowe gatunki roślin i zwierząt. •porównać wykres temperatury i opadów Kuopio i Warszawy, wyjaśnić różnice; •wymienić typowe dla tajgi gatunki roślin i zwierząt. •omówić na podstawie wykresów i map klimatycznych cechy klimatu tundry; •podać przykłady gatunków roślin i zwierząt. •wyjaśnić, skąd bierze się piętrowość klimatycznoroślinna w Himalajach; •podać przykłady gatunków roślin występujących w różnych piętrach klimatycznych Himalajów

Wymagania rozszerzające (na ocenę dobrą) obejmują wiadomości i umiejętności o średnim stopniu trudności, które są przydatne na kolejnych poziomach kształcenia.

Uczeń (oprócz spełniania wymagań koniecznych i podstawowych)potrafi:

•wyjaśnić pojęcie geografia • definiować pojęcia: geografia, środowisko przyrodnicze i geograficzne; • wymienić elementy środowiska przyrodniczego. • zdefiniować pojęcia: bieguny, równik, południk zerowy i 180°, półkule, zwrotniki i koła podbiegunowe. • zastosować legendę mapy do odczytywania informacji; • wyjaśnić, do czego służy skala mapy; • rozpoznać na mapie składniki krajobrazu Polski. • wskazać na podstawie rysunku poziomicowego mapy okolic szkoły konkretne formy terenu; • odczytać wysokość bezwzględną z rysunku poziomicowego; • zorientować mapę okolic szkoły; • wskazać w terenie główne kierunki geograficzne na podstawie mapy. • omówić położenie kontynentów i oceanów na mapie i względem siebie; • wskazać na mapie wielkie formy ukształtowania powierzchni. •przedstawić główne cechy krajobrazów Polski; •określić cechy charakterystyczne dla danego pasa rzeźby; •nazwać przykładowe krainy wchodzące w skład

Wymagania rozszerzające (na ocenę dobrą) obejmują wiadomości i umiejętności o średnim stopniu trudności, które są przydatne na kolejnych poziomach kształcenia.

Uczeń (oprócz spełniania wymagań koniecznych i podstawowych)potrafi:

•jak w tematach 9–13; omówić znaczenie warunków naturalnych dla rozwoju rolnictwa na Wyżynie Lubelskiej. •jak w tematach 9–13; wskazać czynniki rozwoju stolicy• określić różnorodność funkcji Warszawy. •ocenić krajobraz najbliższej okolicy pod względem jego piękna oraz ład i estetyki; •wskazać w terenie obiekty antropogeniczne i naturalne; •wskazać obiekty istotne z punktu widzenia dziedzictwa kulturowego. •wskazać analogię pomiędzy zróżnicowaniem klimatycznym w układzie strefowym, (w zależności od szerokości geograficznej) i piętrowym (w zależności od wysokości bezwzględnej). •omówić wyjątkowość ekosystemów wilgotnego lasu równikowego; •podać przykłady przystosowań organizmów do życia w lesie równikowym. •porównać warunki klimatyczne, krajobrazowe i siedliskowe lasu równikowego i lasu strefy umiarkowanej; •rozpoznać, nazwać i porównać piętra lasu równikowego i lasu strefy umiarkowanej.

<p>danego pasa rzeźby. •wskazać pozytywne i negatywne zmiany w krajobrazach powstałe w wyniku działalności człowieka. •rozpoznać krajobrazy krain w opisach; •przedstawić podstawowe zależności między składnikami krajobrazów w regionach; •opisać zajęcia, tradycje rodzinne i zwyczaje mieszkańców krainy geograficznej; •wymienić najważniejsze obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego regionu oraz wskazać je na mapie. •jak w tematach 9–13; wskazać główne surowce mineralne wydobywane w rejonie Górnego Śląska; •nazwać cechy środowiska miast przemysłowych.</p>	<p>•wyjaśnić przyczyny występowania krajobrazów sawann i stepów na świecie; rozpoznaje krajobrazy sawanny i stepu na fotografiach na podstawie materiałów porównać warunki klimatyczne i krajobrazowe pustyni suchych i gorących; •rozpoznać i omówić przykładowe gatunki zwierząt i roślin występujących na pustyniach gorących i lodowych. •rozpoznać i scharakteryzować wybrane gatunki roślin i zwierząt charakterystyczne dla krajobrazu śródziemnomorskiego; •omówić związek pomiędzy warunkami klimatycznymi a rozwojem rolnictwa i turystyki strefy śródziemnomorskiej. omówić wpływ wieloletniej zmarzliny na budownictwo; •rozpoznać i scharakteryzować wybrane gatunki roślin i zwierząt tajgi. •omówić związek między warunkami klimatycznymi a rozwojem flory i fauny tundry; •omówić warunki życia ludzi w tundrze oraz ich główne zajęcia• rozpoznać i scharakteryzować wybrane gatunki roślin i zwierząt żyjące w Himalajach; •podać przykłady działalności człowieka w Himalajach.</p>
<p>Wymagania dopełniające (na ocenę bardzo dobrą) obejmują wiadomości i umiejętności złożone, o wyższym stopniu trudności.</p> <p>Uczeń (oprócz spełniania wymagań koniecznych, podstawowych i rozszerzających)potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić pojęcie geografia; • wybrać z podanych i przyporządkować elementy środowiska przyrodniczego. • zdefiniować długość i szerokość geograficzną; • opisać cechy południków i równoleżników; • odczytać położenie punktów na mapie • korzystając ze skali mapy, obliczyć odległości między wybranymi obiektami; • korzystając ze znaków umownych, odczytać informację z mapy fizycznej Po • odczytać wysokość bezwzględną z rysunku poziomicowego i obliczyć wysokość względną w zniesienia; • określić, na podstawie rysunku poziomicowego stromiznę stoku. •przedstawić główne cechy krajobrazów Polski; •wykazać ich zróżnicowanie; •nazwać i wskazać na mapie przykładowe krainy wchodzące w skład danego pasa rzeźby •omówić na przykładach 	<p>Wymagania dopełniające (na ocenę bardzo dobrą) obejmują wiadomości i umiejętności złożone, o wyższym stopniu trudności.</p> <p>Uczeń (oprócz spełniania wymagań koniecznych, podstawowych i rozszerzających)potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> •jak w tematach 9–13; omówić znaczeni gospodarcze Wyżyny Lubelskiej - rolnicze, przemysłowe i społeczne. •jak w tematach 9–13; porównać krajobraz Warszawy i innych miast Polski. •wskazać przykłady pozytywnej i negatywnej ingerencji człowieka w środowisko najbliższej okolicy. •wyjaśnić związek pomiędzy występowaniem stref oświetlenia Ziemi a zróżnicowaniem krajobrazowym świata. •wyjaśnić związek pomiędzy warunkami klimatycznokrajobrazowymi a sposobami życia i zarobkowania ludzi w lesie równikowym. •wykazać i uzasadnić wpływ warunków klimatycznych i krajobrazowych na życie człowieka w wilgotnych lasach równikowych i lasach strefy umiarkowanej •wykazać i uzasadnić wpływ warunków klimatycznych i

<p>wpływ gospodarki człowieka na zmiany w krajobrazie. •rozpoznać krajobrazy krain w opisach oraz na filmach i ilustracjach; •przedstawić podstawowe zależności między składnikami krajobrazów w regionach; •opisać zajęcia, tradycje rodzinne i zwyczaje mieszkańców krainy geograficznej; •opisać najważniejsze obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego regionu oraz wskazać je na mapie. •jak w tematach 9–13; omówić przyczyny rozwoju konurbacji Górnego Śląska; •wskazać przyczyny i skutki koncentracji przemysłu na Górnym Śląsku.</p>	<p>krajobrazowych na życie człowieka na sawannach i stepach. •wykazać i uzasadnić wpływ warunków klimatycznych i krajobrazowych na życie człowieka na pustyniach lodowych i gorących. •porównać krajobraz śródziemnomorski z innymi poznanymi krajobrazami, •wyjaśnić różnice; •rozpoznać krajobraz śródziemnomorski na podstawie opisów, filmów i ilustracji. •porównać gospodarkę leśną w lasach borealnych Kanady i Rosji; •rozpoznać krajobraz tajgi na podstawie opisów, filmów i ilustracji. •rozpoznać krajobraz tundry na podstawie opisów, filmów i ilustracji; •ocenić możliwości poprawy warunków życia ludności zamieszkującej tundrę •rozpoznać krajobraz wysokogórski Himalajów na podstawie opisów, filmów i ilustracji; •ocenić warunki do życia i działalności gospodarczej człowieka w Himalajach.</p>
<p>Wymagania wykraczające (na ocenę celującą)</p> <p>Uczeń: potrafi :</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić pojęcie geografia; • podać powiązania między elementami środowiska przyrodniczego i geograficznego. • odczytać położenie obszaru; • opracować trasę podróży, uwzględniając współrzędne geograficzne. • scharakteryzować dany obszar, wykorzystując użyte w legendzie znaki umowne; • wykonać pomiary na mapie i przeliczyć je, wykorzystując skalę; • korzystając ze znaków umownych, odczytać informację z map tematycznych Polski. • omówić ukształtowanie powierzchni na podstawie rysunku poziomicowego; • porównać elementy przedstawione na mapie z elementami zaobserwowanymi w terenie. • wskazać i nazwać wielkie krainy geograficzne dla poszczególnych kontynentów; • wskazać granice między kontynentami; • porównać ukształtowanie kontynentów między sobą. •scharakteryzować rzeźbę poszczególnych pasów rzeźby w Polsce, •wskazać różnice i podobieństwa, porównać je pod względem zróżnicowanie krajobrazu •ocenić wpływ poszczególnych działów gospodarki na 	<p>Wymagania wykraczające (na ocenę celującą)</p> <p>Uczeń: potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> •jak w tematach 9–13; porównać region Wyżyny Lubelskiej z innymi regionami rolniczymi w Polsce •jak w tematach 9–13; porównać krajobraz Warszawy i innych stolic europejskich. •przedstawić propozycje zmian mających na celu poprawę; zagospodarowania najbliższej okolicy z uwzględnieniem dbałości o stan środowiska, ład i estetykę krajobrazu. •wykazać i wyjaśnić związek pomiędzy warunkami klimatycznymi a cechami poszczególnych krajobrazów. •wyjaśnić zależności pomiędzy położeniem klimatu równikowego wybitnie wilgotnego a zasięgiem lasów deszczowych. •identyfikować współzależności między składnikami poznawanych krajobrazów. •prezentować niektóre przykłady budownictwa, sposobów gospodarowania, głównych zajęć mieszkańców sawann i stepów. •identyfikować współzależności między składnikami poznawanych krajobrazów; •ocenić możliwości poprawy warunków życia ludności. •wyjaśnić zależności pomiędzy położeniem strefy

środowisko; • wskazać możliwe zmiany mające na celu poprawę warunków środowiska.
•porównać cechy krajobrazu elementy krajobrazu krain geograficznych; •wykazać specyfikę regionu na podstawie map, zdjęć, filmów geograficznych; •opisać najważniejsze obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Polski oraz wskazać je na mapie. •jak w tematach 9–13; ocenić jakość działań człowieka i ich wpływ na środowisko w rejonie Górnego Śląska.

śródziemnomorskiej, warunkami klimatycznymi i głównymi cechami krajobrazu •wyjaśnić zależności pomiędzy położeniem tajgi, warunkami klimatycznymi i głównymi cechami krajobrazu.. •wyjaśnić zależności pomiędzy położeniem tundry, warunkami klimatycznymi i głównymi cechami krajobrazu. •omówić na wybranych przykładach zależności pomiędzy wysokością nad poziomem morza a klimatem i roślinnością